

مدیریت در دانشگاه اسلامی ۱۱/ سال پنجم، شماره ۱/ بهار و تابستان ۱۳۹۵

Management in The Islamic University, 2016(Spring&Summer)11, Vol. 5, No.1

سطح تحمل ابهام دانشجویان: مطالعه مقایسه‌ای در بین دانشجویان حسابداری و مدیریت

زکيه مرندي^۱

مهدي مرادي^۲

چکیده

هدف: هدف از این مطالعه، مقایسه سطح تحمل ابهام در بین دانشجویان رشته حسابداری و مدیریت است. **روش:** مطالعه حاضر از نوع مطالعات توصیفی-پیمایشی است. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه تحمل ابهام مک دونالد (۱۹۷۰) بهره گرفته شد. جامعه آماری مطالعه حاضر دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکتری رشته حسابداری و مدیریت سطح کشور بوده است. حجم نمونه ۳۹۸ نفر بود و برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون آنالیز واریانس چند راه استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج حاصل از بررسی فرضیه‌ها حاکی از آن است که بین دانشجویان رشته حسابداری و مدیریت در سطح تحمل ابهام، تفاوت معناداری وجود ندارد. دیگر نتایج نشان داد، متغیرهای جنسیت، سن، تجربه کاری و سطح تحصیلات بر سطح تحمل ابهام دانشجویان حسابداری و مدیریت تأثیری ندارد. **نتیجه‌گیری:** نتایج حاصله حاکی از آن است که دانشجویان در حین دوران تحصیل خود، بایستی در راستای افزایش قدرت حل مسئله و چگونگی مواجه شدن با موقعیتهای مبهم، آموزشهای مناسبی را دریافت دارند که در این راستا، دانشگاهها مهم‌ترین نقش را ایفا می‌کنند.

واژگان کلیدی: تحمل ابهام، ویژگی‌های فردی، حسابداری، مدیریت.

♦ دریافت مقاله: ۹۴/۰۲/۲۰ ؛ تصویب نهایی: ۹۴/۱۰/۱۳

۱. کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

۲. دانشیار گروه حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول) / نشانی: مشهد مقدس، میدان آزادی، دانشگاه فردوسی، دانشکده علوم

اداری و اقتصاد، گروه حسابداری / شماره ۳۸۸۱۱۲۴۳ / Email: mhd_moradi@um.ac.ir

الف) مقدمه

همه ما در زندگی خود با مسائل و مشکلات متعددی مواجه می‌شویم که ناگزیر از حل یکایک آنها هستیم. از یک سو پیشرفت جوامع و ماهیت تغییرپذیر آن و از سوی دیگر، افزایش ارتباطات و تعاملات در سطح جهانی، ما را در معرض موقعیتهای جدید و پیچیده‌ای قرار می‌دهد که منجر به افزایش تجربه ابهام در جوامع و گروههای مختلف شده است. این در حالی است که افراد به گونه‌هایی متفاوت با شرایط و موقعیتهای مبهم برخورد می‌کنند که در چنین شرایطی برخی از افراد توانایی مقابله با آن را داشته، اما برخی دیگر خود را تسلیم آن موقعیت کرده و از انجام فعل صحیح یا گرفتن تصمیم درست بازمی‌مانند و چاره‌ای جز پریشانی و درماندگی برای آن شرایط نمی‌یابند. این مسئله به خصوص در حرفه‌های تجاری از جمله حسابداری و مدیریت که درگیر مسائل مالی و اقتصادی مختلف و بی‌شماری‌اند، بیشتر خود را نمایان می‌سازد. حسابداری ذاتاً به قضاوت مرتبط است که این نیز خود می‌تواند به عنوان تصمیم‌گیری در حالت ابهام تعریف شود. با وجود اینکه رهبران حرفه حسابداری خواستار انعطاف‌پذیری و سازگاری بیشتر با شرایط و محیط‌اند، اما متخصصان حسابداری و دانشجویان جذب‌شده در این حرفه، تمایل به گریز از ابهام دارند، که این مشکل نیز می‌تواند اثر کاهنده بر کیفیت خدمات ارائه‌شده توسط متخصصان این حرفه داشته باشد. بنابر این، سؤالی که برای ما مطرح می‌شود این است که آیا دانشجویان جذب‌شده به حرفه حسابداری از سطح تحمل ابهام مناسبی برای برآوردن نیازهای حرفه‌ای خود برخوردارند یا خیر؟ مطالعه حاضر با هدف بررسی و مقایسه سطح تحمل ابهام بین دانشجویان حسابداری و مدیریت، زمینه و شرایط مناسب را برای تسهیل وظایف حرفه‌ای به طور کل و فرایند تصمیم‌گیری و قضاوت به طور خاص توسط دانشجویان حسابداری که در حقیقت همان حسابداران حرفه‌ای آینده‌اند، فراهم آورده و امکان رشد و تعالی سازمانها و در نهایت جامعه را در پی خواهد داشت. در مطالعه حاضر ابتدا مروری بر ادبیات و پیشینه تحقیق صورت گرفته است. در ادامه روش تحقیق، یافته‌های تحقیق، نتیجه‌گیری و پیشنهادهای تحقیق ارائه شده است.

ب) مرور ادبیات و بسط فرضیه‌ها

۱. تحمل ابهام

ابهام چیزی است که هر روز در موقعیتهای مختلف با آن مواجه می‌شویم. برخی در مقابل شرایط و موقعیتهای مبهم، آستانه تحمل بیشتر و برخی آستانه تحمل کمتری دارند. اینجاست که مسئله تحمل و عدم تحمل ابهام مطرح می‌شود. تحمل و عدم تحمل ابهام و اثراتش می‌تواند در انواع مختلفی از جنبه‌های زندگی روزمره و شخصیت‌های فردی مشاهده شود و به طور خلاصه، آن نیز بخش غیر قابل اجتناب زندگی ماست (ری‌بلدسوی، ۲۰۱۱). تحمل ابهام یک متغیر شخصیتی است که در ادبیات روان‌شناسی جدید به واسطه استنباط‌های مختلف، خود را به شکل‌های خاص نشان داده

۷۳ ♦ سطح تحمل ابهام دانشجویان

است (شاطریان، علیزاده و نیکوکار، ۱۳۹۲). پژوهش در تحمل ابهام در دهه ۱۹۴۰ با کار فرانکل برانسویک آغاز شد (ری بلدسویی، ۲۰۱۱). برانسویک، تحمل ابهام را به عنوان یک متغیر شخصیتی، احساسی و ادراکی تعریف کرد و استدلال کرد که تحمل ابهام جنبه‌های مختلفی از عملکرد عاطفی و شناختی فرد، سبک شناختی مشخص، نظامهای باور و نگرش، عملکرد بین فردی، اجتماعی و رفتارهای حل مسئله را ایجاد می‌کند (فارنهام و مارکز، ۲۰۱۳). بادنر (۱۹۶۲) آن را به عنوان تمایل فرد برای مشاهده و درک موقعیتهای مبهم به صورت تهدید یا فرصت تعریف کرد (نیکولایدیس و کاستاروز، ۲۰۱۱؛ راوندران و لایر، ۲۰۱۴). همچنین فارنهام و ریستر^۲ (۱۹۹۵) نیز تحمل ابهام را به عنوان روشی که فرد یا گروه، اطلاعات مربوط به موقعیتهای یا محرکهای مبهم را زمانی که با دسته‌ای از نشانه‌های ناشناخته، پیچیده یا نامتناجس مواجه می‌شود، ادراک و پردازش می‌کنند (فارنهام و مارکز، ۲۰۱۳؛ ایکسو و ترسی، ۲۰۱۴). مک‌لین (۱۹۹۳) نیز تحمل ابهام را به عنوان طیفی از رد کردن توجه از واکنش به محرک ادراک شده به عنوان عامل ناشناخته، پیچیده، به طور پویا نامشخص یا موضوعی با تفاسیر متضاد چندگانه تعریف کرد (فارنهام و مارکز، ۲۰۱۳). از دیدگاه تیو و فو^۴ (۱۹۹۷) تحمل ابهام، توانایی افراد است برای اینکه به صورت مثبتی به موقعیتهای مبهم پاسخ دهند (نیکولایدیس و کاستاروز، ۲۰۱۱؛ حسینی و دشتی‌نژاد، ۱۳۹۱). بنابر این، تحمل ابهام یک ویژگی شخصیتی است که احساسات کلی و نگرشهای یک فرد را نسبت به ابهام و موقعیتهای مبهم منعکس می‌کند (استین کمب و وسلز، ۲۰۱۴) و روشی است که در آن، فرد با موقعیتهای مبهم برخورد می‌کند (نیکولایدیس و کاستاروز، ۲۰۱۱). امروزه محققان، تحمل ابهام را به عنوان یک تفاوت فردی در نظر گرفتند که واکنشهای کوتاه‌مدت و بلندمدت را برای طیف وسیعی از ویژگی‌های موقعیتی مرتبط با طیف گسترده‌ای از زمینه‌ها و نتایج زندگی پیش‌بینی می‌کند. (فارنهام و مارکز، ۲۰۱۳؛ نقل از: مک‌لین، کفالونیتیس و آرمانی، ۲۰۱۵)

۲. ابهام در حسابداری و مدیریت

فناوری اطلاعات که به عنوان یکی از محرکهای اصلی تغییر در محیط کسب و کار دیده می‌شود، به طور چشم‌گیری کار حسابداری سنتی را تحت تأثیر قرار داده و چالشها و فرصتهای جدیدی را ایجاد کرده است. تغییرات در مقررات مانند قانون ساربنز آکسلی در ایالات متحده آمریکا، رویه‌های حسابداری و حسابرسی و به طور دائمی نقشها و مسئولیتهای حرفه‌ای را تغییر داده است. سیگل^۷ (۲۰۰۰) نشان داد که نقش حسابداران از خردکننده‌های اعداد و مورخان مالی به شرکای تجاری و مشاوران مالی تغییر پیدا کرده است و حسابداران جدید باید قادر به شناسایی و حل مشکلات غیر ساختاری در مجموعه‌ای ناآشنا و درک یک مجموعه از حقایق مبهم باشند. پرایس واترهاوس کوپر^۸ (۲۰۰۳) استدلال می‌کند که دانشجویان حسابداری نیاز به درک پیچیدگی محیط کسب و کار دارند، برای

-
1. Furnham & Marks
 2. Furnham & Ribchester
 3. Xu & Tracey
 4. Teoh & Foo
 5. Steenkamp & Wessels
 6. McLain, Kefallonitis & Armani
 7. Siegel
 8. Price Waterhouse Coopers

حمایت از توانایی خود و به منظور شناسایی و حل مشکلات با ابهام قابل توجه و در شرایطی که شامل مقدار قابل توجهی تغییرات است (استین کمپ و وسلز، ۲۰۱۴). مدیریت و حسابداری عمیقاً به تصمیم‌گیری تحت ابهام و عدم اطمینان مرتبط است. همان طور که توسط جونز و دیویدسون (۲۰۰۷) بیان شد، ایده‌آسی این است که دانش‌آموختگان این رشته‌ها باید قادر باشند به افزایش سطح تحمل ابهام در وظایف حل مسئله از راههای شهودی و خلاقانه‌ای که اغلب با آنها سروکار دارند. اصطلاحاتی مانند شرایط ناآشنا، مشکلات پیچیده و غیر ساختاری، حقایق غیر قابل تمرکز و تغییرات محیطی که مهارت کلیدی برای ورود به سطوح حسابداری و مدیریت است، عمیقاً به تعریف ابهام مرتبط است. تحقیقات نشان می‌دهند که حسابداران و استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری، باید قادر به مقابله با ابهام در ورود به سطوح حرفه‌ای باشند (آرکیورو و تجرو، ۲۰۰۹). تحمل ابهام در حوزه‌های مختلف حسابداری تحقیق شده است؛ از جمله: تصمیم‌گیری، پردازش اطلاعات، طراحی سیستم‌های حسابداری و مدیریت و تناسب اندازه‌گیری عملکرد (تریکی و همکاران، ۲۰۱۲). از سوی دیگر، تحمل ابهام مدیران به عنوان یک توانایی مهم است که آنها را به واکنش سریع و تعدیل موفقیت قادر می‌سازد. مدیران با تحمل ابهام بالا به احتمال زیاد رویکرد توسعه‌ای یا تولیدی را برای تغییر به نمایش می‌گذارند و سطوح بالاتری از آمادگی برای تغییر را دارند. (نیکولایدیس و کاستاروز، ۲۰۱۱)

۳. تحمل ابهام و تصمیم‌گیری

اخیراً محققان تمرکز خود را بر بررسی چگونگی تأثیر تحمل ابهام بر درک موقعیت و تصمیم‌گیری معطوف ساخته‌اند (فارنهام و مارکز، ۲۰۱۳؛ مک‌لین، ۲۰۰۹؛ یورتسور، ۲۰۰۸). اهمیت منحصر به فرد تحمل ابهام با توجه به نتایج تصمیم‌گیری در مطالعات تصمیم‌گیری اقتصادی حمایت شده است. آنها نشان دادند که افراد نه تنها بر مبنای اطلاعات در دسترس، بلکه بر مبنای ابهام تصمیم می‌گیرند (ایکسو و ترسی، ۲۰۱۴). پژوهشهای غیر بالینی نشان دادند که عدم تحمل ابهام با نگرانی، وسواس فکری، اجبار و احساس وحشت ارتباط دارد. نگرانی و اضطراب بیش از حد، عوامل خطری‌اند برای اختلال در تصمیم‌گیری، همچنان که آنها منجر به انحرافات در توجه، حافظه و تفسیر، تخلیه منابع شناختی و از دست دادن کنترل احساسی می‌شوند (دویسر و همکاران، ۲۰۱۰^۴؛ میو، هیلمن و هوسر، ۲۰۰۸^۵). بنابراین، می‌توان انتظار داشت که عدم تحمل ابهام به طور منفی با تصمیم‌گیری حرفه‌ای مرتبط است (نقل از: ایکسو و ترسی، ۲۰۱۴) و وجود ابهام، مانع تصمیم‌گیری و پیش‌بینی می‌شود (آرکیورو و تجرو، ۲۰۰۹). به طور کلی افراد با تحمل ابهام پایین به علت فقدان اطلاعات، که مشکلاتی را برای ارزیابی خطر و گرفتن تصمیم‌های درست ایجاد می‌کند، واکنش بدی در موقعیتهای مبهم نشان می‌دهند (فیضی و همکاران، ۱۳۹۱). حسابرسان با تحمل ابهام متفاوت، به احتمال زیاد به مقدار متفاوتی از شواهدی که بر پایه

-
1. Jones & Davidson
 2. Triki & et al.
 3. Yurtsever
 4. De Visser & et al.
 5. Miu, Heilman & Houser

۷۵ ♦ سطح تحمل ابهام دانشجویان

فضاوت‌هایشان است نیاز دارند. افراد با تحمل عدم اطمینان (ابهام) به احتمال زیاد به شواهد بیشتر و زمان بیشتری برای رسیدن به یک نتیجه نیاز خواهند داشت نسبت به کسانی که تحمل ابهام بالاتری دارند. (کوپریت، ۲۰۱۰)

ج) پیشینه تحقیق

در حال حاضر موضوع تحمل ابهام و مهارت‌های حل مسئله، از جمله موضوعات جدید و پر طرفدار در حوزه پژوهش‌های حسابداری و مدیریت به شمار می‌روند. به همین دلیل تحقیقات متعددی در کشورهای مختلف در این زمینه صورت گرفته است. در این تحقیقات، نقش تحمل ابهام بر عوامل مختلفی بررسی شده است. برخی از محققان از جمله لمبرتون، فدوروویکز و روحانی^۲ (۲۰۰۵) استدلال کردند دانشجویان حسابداری در حوزه‌های حسابداری سنتی به طور قابل توجهی سطوح پایین‌تری از تحمل ابهام را نسبت به هم‌تایان خود در رشته‌های سیستم اطلاعاتی حسابداری دارند. همچنین نتایج آنان نشان داد که دانشجویان حسابداری سطوح پایین‌تری از تحمل ابهام را نسبت به دانشجویان در دیگر رشته‌های مرتبط دارند. هاردینگ و رن^۳ (۲۰۰۷) پژوهشی را با هدف بررسی تفاوت‌های بالقوه در سطح تحمل ابهام حسابداران چینی و استرالیایی در سطح ملی به جای فردی انجام دادند. آنها در پژوهش خود از مقیاس تحمل ابهام مک‌دونالد استفاده کردند. نتایج حاصل از مطالعه آنها حاکی از آن بود که حسابداران سطح ورودی چین، سطح تحمل ابهام کمتری نسبت به هم‌تایان استرالیایی خود داشتند و تفاوت آماری معناداری در سطح تحمل ابهام دانشجویان حسابداری سال اول در چین و استرالیا وجود نداشت. الیاس^۴ (۲۰۱۰) در تحقیقی به این نتیجه دست یافت که زنان، تحمل ابهام کمتری نسبت به مردان دارند. ویسبرود^۵ (۲۰۰۹) در پژوهش خود استدلال کرد افراد با سطح تحمل ابهام بالا تصمیمات اخلاقی کمتری خواهند داشت. آرکیورو و تجرو^۶ (۲۰۰۹) نیز در تحقیق خود استدلال کردند که دانشجویان حسابداری نسبت به دانشجویان در سایر رشته‌ها از جمله حقوق و روان‌شناسی، سطح تحمل ابهام پایین‌تری دارند. یافته‌های آنان نشان داد که بین مردان و زنان در سطح تحمل ابهام تفاوتی وجود ندارد، اما آنان استدلال کردند که تحمل ابهام در دانشجویان با سنین بالاتر نسبت به سایر افراد در سطح بالاتری قرار دارد.

نیکولایدیس و کاستاروز^۷ (۲۰۱۱) در تحقیقی نشان دادند که مدیران سطح تحمل ابهام کمی در محیط کارشان دارند. همچنین به این نتیجه دست یافتند که رضایت شغلی به طور مثبتی به تحمل ابهام مرتبط است؛ بدین معنا که تحمل ابهام مدیران زمانی که آنها در محیط کارشان رضایت شغلی داشته باشند، افزایش می‌یابد. تریکی و همکاران^۸ (۲۰۱۲) سه ویژگی منحصر به فرد را بر بهبود نتایج آموزش حسابداری بررسی کردند؛ شامل ضد روشنفکری، تحمل ابهام و منبع کنترل درونی. نتایج آنها نشان داد که هر سه متغیر می‌تواند بر آموزش حسابداری تأثیر بگذارد. در

1. Cowperthwhite

2. Lambertton, Fedorowicz & Roohani

3. Harding & Ren

4. Elias

5. Weisbrod

تحقیق انجام شده توسط استین کمپ و وسلز (۲۰۱۴) با استفاده از مقیاس تحمل ابهام مک‌دونالد، سطح تحمل ابهام میان دانشجویان حسابداری و تجارت بررسی شد و نتایج آنها حاکی از آن بود که دانشجویان حسابداری سطح تحمل ابهام کمتری نسبت به دانشجویان تجارت دارند. همچنین از بین دانشجویان حسابداری، دانشجویان دختر نسبت به دانشجویان پسر سطح تحمل ابهام کمتری دارند.

در بین پژوهشهای داخلی صورت گرفته شاطریان و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان تأثیر تحمل ابهام بر باورهای شناختی و درگیری تحصیلی دانشجویان که با استفاده از مقیاس تحمل ابهام مبارکه (۱۳۸۸) انجام داده بودند، دریافتند که تحمل ابهام بر باورهای شناختی دانشجویان مؤثر است. همچنین این نتایج مشخص کرد که قدرت تحمل ابهام، باعث افزایش درگیری تحصیلی در دانشجویان می‌شود. فیضی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «رابطه بین هوش شناختی و تحمل ابهام با کارآفرینی در دانشجویان پیام نور استان آذربایجان غربی» به این نتیجه رسیدند که هر چه ویژگی هوش شناختی و تحمل ابهام دانشجویان بیشتر باشد، خلاقیت آنها بیشتر و کارآفرین ترند. مرور ادبیات و پیشینه تحقیقات صورت گرفته نشان داد که تحمل ابهام می‌تواند نقش مهمی در حوزه‌های تجاری از جمله حسابداری و مدیریت ایفا کند. از این رو بر اساس مبانی نظری، فرضیه‌های ذیل تدوین شد:

۱. دانشجویان حسابداری نسبت به دانشجویان مدیریت از سطح تحمل ابهام پایین تری برخوردارند.
۲. بین دانشجویان حسابداری و مدیریت در سطح تحمل ابهام در گروه مردان و زنان، تفاوت معنادار وجود دارد.
۳. بین دانشجویان حسابداری و مدیریت با طبقات سنی مختلف در سطح تحمل ابهام، تفاوت معنادار وجود دارد.
۴. بین دانشجویان حسابداری و مدیریت با سطوح مختلف تجربه کاری در سطح تحمل ابهام، تفاوت معنادار وجود دارد.
۵. بین دانشجویان حسابداری و مدیریت مقطع کارشناسی ارشد و دکتری در سطح تحمل ابهام، تفاوت معنادار وجود دارد.

د) روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر بر مبنای هدف، جزء پژوهشهای کاربردی؛ از نظر موقعیت، جزء پژوهشهای میدانی و از نظر جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، جزء پژوهشهای توصیفی و در بین پژوهشهای توصیفی، از نوع پژوهشهای پیمایشی است.

جامعه آماری پژوهش حاضر، دانشجویان در حال تحصیل مقطع کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های حسابداری و مدیریت دانشگاههای سطح کشور ایران در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ است. حجم نمونه با استفاده از روش برآورد نسبت جامعه از طریق نرم‌افزار آماری PASS به تعداد ۳۷۶ نفر محاسبه و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به گزینش اعضای نمونه اقدام شد.

برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز جهت تحلیل فرضیه‌ها، از پرسشنامه تحمل ابهام مک‌دونالد (۱۹۷۰) بهره گرفته شد. این پرسشنامه شامل ۱۶ سؤال طراحی شده برای اندازه‌گیری سطح تحمل ابهام بود با مقیاس لیکرت و دامنه ۷

۷۷ ♦ سطح تحمل ابهام دانشجویان

نقطه از ۱=کاملاً موافقم تا ۷=کاملاً مخالفم. روایی پرسشنامه‌ها با بهره‌گیری از نظرات اصلاحی اساتید حسابداری تأیید شد. به منظور بررسی پایایی ابزار تحقیق نیز ابتدا پرسشنامه‌ها بر روی یک گروه ۴۰ نفری به اجرا درآمد که ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه تحقیق، مقدار ۰/۷۵ حاصل شد که نشان‌دهنده اعتبار بالای ابزار تحقیق است. در مجموع، کل پاسخنامه‌های دریافتی ۴۰۷ پرسشنامه بود و از کل تعداد پاسخنامه‌های دریافتی، تعداد ۹ پرسشنامه ناقص پاسخ داده شده بود. بنابر این، تحلیل‌های آماری بر اساس ۳۹۸ پرسشنامه صحیح صورت پذیرفت که از حجم نمونه تعیین شده بیشتر بود.

به منظور بررسی و آزمون فرضیه‌های تحقیق، از آزمون آماری آنالیز واریانس چند راهه استفاده شده است. برای استفاده از آزمون آنالیز واریانس چند راهه ابتدا باید فرضیه‌های زیربنایی آن شامل نرمال بودن خطاها، ثابت بودن واریانس و نداشتن خود همبستگی بین خطاها بررسی شود. بدین منظور از نمودارهای هیستوگرام، جعبه‌ای و شاخه و برگ برای بررسی نرمال بودن خطاها، از نمودار پراکنش خطاها در مقابل مقادیر برازش شده برای فرض ثابت بودن واریانس‌ها و از نمودار سری زمانی خطاها در جهت بررسی استقلال خطاها استفاده شد. با بررسی نمودارها مشخص شد هیچ‌گونه روند غیر طبیعی که موارد مذکور را نقض کند وجود ندارد. بنابر این، آزمون آنالیز واریانس چند راهه برای بررسی فرضیه‌های تحقیق، مناسب است.

ه) یافته‌های تحقیق

جدول ۱: یافته‌های توصیفی حاصل از مشخصات عمومی اعضای نمونه

متغیر	ابعاد	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۲۳۳	۵۸.۵
	زن	۱۶۵	۴۱.۵
سطح تحصیلات	کارشناسی ارشد	۳۵۴	۸۹
	دکتری	۴۴	۱۱
رشته تحصیلی	حسابداری	۲۰۳	۵۱
	مدیریت	۱۹۵	۴۹
سن	کمتر از ۲۵ سال	۵۷	۱۴.۳
	بین ۲۵ تا ۳۰ سال	۱۷۴	۴۳.۷
	بیشتر از ۳۰ سال	۱۶۷	۴۲
میزان تجربه حرفه‌ای	بدون تجربه	۱۰۱	۲۵.۴
	کمتر از ۵ سال	۱۴۵	۳۶.۴
	بین ۵ تا ۱۰ سال	۷۱	۱۷.۸
	بیش از ۱۰ سال	۸۱	۲۰.۴

جدول ۱، توزیع فراوانی ویژگی‌های اعضای نمونه را نمایش می‌دهد. طبق جدول، ۲۳۳ نفر (۵۸.۵ درصد) از اعضای نمونه مرد، تعداد ۳۵۴ نفر (۸۹ درصد) از حجم نمونه، دانشجویان کارشناسی ارشد، ۵۱ درصد (۲۳۳ نفر) از حجم نمونه را دانشجویان رشته حسابداری و ۴۹ درصد (۱۹۵ نفر) را دانشجویان مدیریت در بر می‌گیرد. داده‌های مربوط به متغیر سن افراد به سه گروه کمتر از ۲۵ سال، بین ۲۵ تا ۳۰ سال و بیش از ۳۰ سال تقسیم‌بندی شد که به ترتیب هر کدام ۱۴.۳، ۴۳.۷ و ۴۲ درصد از حجم نمونه را به خود اختصاص دادند. همچنین ۱۰۱ نفر از اعضای نمونه بدون تجربه حرفه‌ای، ۱۴۵ نفر کمتر از ۵ سال، ۷۱ نفر بین ۵ تا ۱۰ سال و تعداد ۸۱ نفر، از تجربه حرفه‌ای بیش از ۱۰ سال برخوردار بودند.

جدول ۲: نتایج حاصل از آزمون آنالیز واریانس چند راهه بررسی فرضیه‌های تحقیق

شماره فرضیه	متغیر مستقل	متغیر وابسته	df	F	p مقدار
۱	رشته تحصیلی	تحمل ابهام	۱	۱.۹۴۱	۰.۱۶۴
۲	جنسیت × رشته تحصیلی	تحمل ابهام	۱	۳.۱۷۵	۰.۰۷۶
۳	سن × رشته تحصیلی	تحمل ابهام	۲	۱.۴۱۳	۰.۲۴۵
۴	تجربه کاری × رشته تحصیلی	تحمل ابهام	۳	۰.۹۳۳	۰.۴۲۵
۵	تحصیلات × رشته تحصیلی	تحمل ابهام	۱	۱.۳۷۷	۰.۲۴۱

جدول ۲ نتایج حاصل از بررسی فرضیه‌های تحقیق با استفاده از آزمون آنالیز واریانس چند راهه را نشان می‌دهد. در بررسی فرضیه اول تحقیق، سطح تحمل ابهام در دو گروه رشته حسابداری و مدیریت مورد بررسی قرار گرفت. همچنان که در نتایج مشخص است، نسبت فیشر (آماره F) با مقدار ۱.۹۴۱ و سطح معناداری ۰/۱۶۴، بالاتر از سطح خطای ۰/۰۵ است؛ بنابراین، فرضیه اول تحقیق مبنی بر متفاوت بودن سطح تحمل ابهام بین دو رشته حسابداری و مدیریت پذیرفته نمی‌شود. در بررسی فرضیه دوم تحقیق اثر تعاملی دو متغیر جنسیت و رشته تحصیلی از نظر سطح تحمل ابهام بررسی شد که سطح p با مقدار بیش از ۰/۰۵ ($p=0/076$) برای آن، نتایج مشابه نتایج فرضیه اول را نشان می‌دهد. فرضیه سوم تحقیق اثر متغیر سن را بر تحمل ابهام در دو رشته حسابداری و مدیریت مورد تحلیل قرار می‌دهد. با توجه به اینکه p مقدار حاصل شده (۰/۲۴۵) بیش از ۰/۰۵ است، از این رو فرضیه سوم تحقیق را نمی‌توان پذیرفت. فرضیه چهارم و پنجم تحقیق نیز به ترتیب سطوح تجربه کاری و سطح تحصیلات را بر تحمل ابهام در دو رشته حسابداری و مدیریت بررسی کردند. در این دو فرضیه نیز سطح p مقدار با مقادیر بالاتر از ۰/۰۵، عدم تأیید فرضیه‌های مذکور را نشان می‌دهد.

و) نتیجه‌گیری

رقابت بین واحدهای تجاری برای حداکثرسازی سود، تقاضاهای کاری در محل کار و تهیه گزارشهای مالی و ارائه خدمات متنوع، حسابداران و مدیران را در معرض هر چه بیشتر موقعیتهای مبهم و پیچیده قرار داده است که ناگزیر

۷۹ ♦ سطح تحمل ابهام دانشجویان

از برخورد و مقابله با آنها هستند. در چنین شرایطی، وجود تحمل ابهام به عنوان یک ویژگی شخصیتی مطلوب در افراد، می‌تواند کمک‌کننده آنان در حل مشکلات پیچیده و ساختارنیافته باشد. یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد که بین دانشجویان حسابداری و مدیریت در سطح تحمل ابهام، تفاوت معناداری وجود ندارد. اما لمبرتون و همکاران (۲۰۰۵) و استین‌کمپ و وسلز (۲۰۱۴) دریافتند که دانشجویان حسابداری نسبت به دانشجویان کسب‌وکار از سطح تحمل ابهام پایین‌تری برخوردارند. نیکولایدیس و کاستاروز (۲۰۱۱) استدلال کردند مدیران، سطح تحمل ابهام کمی در محیط کاری خود دارند و تریکی و همکاران (۲۰۱۲) نشان دادند که تحمل ابهام بر آموزش حسابداری تأثیرگذار است. از سوی، آرکیورو و تجرو (۲۰۰۹) نتیجه گرفتند که دانشجویان حسابداری سطح تحمل ابهام کمتری نسبت به سایر رشته‌های علوم انسانی از جمله روان‌شناسی و حقوق دارند. دیگر یافته‌ها نشان داد که متغیرهایی از جمله جنسیت، سن، تجربه و سطح تحصیلات تأثیری در سطح تحمل ابهام دانشجویان رشته‌های حسابداری و مدیریت ندارند؛ درحالی‌که در مطالعه استین‌کمپ و وسلز (۲۰۱۴) نشان داده شد که دانشجویان دختر نسبت به دانشجویان پسر، سطح تحمل ابهام کمتری دارند. الیاس (۲۰۱۰) نتیجه گرفت زنان سطح تحمل ابهام کمتری نسبت به مردان دارند. آرکیورو و تجرو نیز استدلال کردند که بین سطح تحمل ابهام زنان و مردان تفاوتی وجود ندارد که همراستی با نتایج مطالعه حاضر است؛ اما آنان نتیجه گرفتند که دانشجویان با سنین بالاتر از سطح تحمل ابهام بالاتری برخوردارند. علت تفاوت در نتایج حاصل از مطالعه حاضر با سایر مطالعات انجام شده، ممکن است به علت تفاوت در نحوه عمل دانشگاه‌های سطح کشور باشد. همانطور که می‌دانیم رشته‌های تجاری از جمله حسابداری و مدیریت در حوزه رشته‌های نظری‌اند و در کلاسهای درسی دانشگاهی در ایران، در این رشته‌ها بیشتر به مسائل و جنبه‌های نظری حوزه تخصصی مربوطه پرداخته می‌شود و پیرامون قرارگیری دانشجویان در موقعیتهای مبهم و چالش برانگیز، اقدام زیادی از جانب دانشگاهها صورت نمی‌گیرد. از سوی دیگر، در سازمانها نیز شایان حرفه‌های یاد شده در سالهای اولیه ورود به حرفه، موظف به اجرای بی‌چون و چرای درخواستها و وظایف محوله کارفرمایان خود بوده و بنابر این، باز هم در جهت ارتقای سطح تحمل ابهام در محیطهای کاری و سازمانی، پیشرفت زیادی در دانشجویان این حرف صورت نمی‌گیرد. بنابر این، استدلال می‌شود که در راستای ارتقای سطح تحمل ابهام و بارور شدن آن در جهت اقدامات انجام شده از سوی دانشجویان، در دانشگاههای ایران تلاش زیادی صورت نمی‌گیرد. بدین جهت، نتایج تحقیق حاضر، عدم تفاوت معنادار بین دو گروه رشته مذکور را در هر یک از جنبه‌های متغیرهای مستقل نشان می‌دهد که نتایج حاصل شده می‌تواند زنگ خطر و هشدار برای دولتمردان و نهادهای دانشگاهی کشور باشد تا بدین نحو آنان در جهت فراهم آوردن هر چه سریع‌تر زمینه و اقدامات لازم در جهت ارتقای سطح کیفی تحصیلی دانشجویان که در حقیقت همان رهبران حرفه‌ای آینده سازمانها و نهادهای سطح کشورند، حرکت کنند؛ همچنان که پیشرفت و ارتقای سطح تحصیلی در هر کشور، پیشرفت اعضای جامعه را در پی خواهد داشت و در نهایت، پیشرفت فردی هر یک از اعضای جامعه، کشور را به سمت جهانی شدن و توسعه یافتگی سوق می‌دهد.

بنابر این، پیشنهاد اصلی مطالعه حاضر بر ضرورت تأکید بیشتر آموزش مهارت تحمل ابهام و افزایش سطح این مهارت در جهت بهبود سطح تحمل ابهام فردی دانشجویان است. همچنین پیشنهاد نویسندگان این مطالعه به

پژوهشهای آینده این است که نقش مهارت تحمل ابهام را بر وظایف حسابداران، از جمله تحلیل صورتهای مالی یا عملکرد شرکتهای بررسی کنند. مطالعات آینده همچنین می توانند سطح تحمل ابهام را در بین حسابداران، حسابرسان و مدیران مالی شرکتهای مختلف مورد مطالعه و مقایسه قرار داده و نتایجی را در جهت بهبود حرفه ای آنان ارائه دهند.

متأسفانه مطالعه حاضر با فقدان پژوهشهای داخلی در زمینه موضوع مورد بررسی مواجه بود که امکان تعمیم پذیری نتایج و یافته های تحقیق را با محدودیت مواجه می ساخت.

منابع

- حسینی، فریده سادات و دشتی نژاد، سید بهمن (۱۳۹۱). « بررسی نقش پنج عامل بزرگ شخصیت در تحمل ابهام دانشجویان رشته های تحصیلی مختلف». شخصیت و تفاوت های فردی، سال اول، ش ۲: ۱۱۶-۱۳۲.
- شاطریان محمدی، فاطمه؛ فاطمه علیزاده و اعظم نیکوکار (۱۳۹۲). «تأثیر تحمل ابهام بر باورهای فراشناختی و درگیری تحصیلی دانشجویان». راهبردهای شناختی در یادگیری، سال اول، ش ۱: ۳۲-۴۷.
- فیضی، آوا؛ طاهر محبوبی، حسین زارع و علی مصطفایی (۱۳۹۱). «رابطه هوش شناختی و تحمل ابهام با کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه پیام نور استان آذربایجان غربی». تحقیقات علوم رفتاری. دوره دهم، ش ۴: ۲۸۴-۲۷۶.
- احمدپور مبارکه، علیرضا (۱۳۸۸). « ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش سازه تحمل ابهام در دانشجویان». دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی. دوره ۱۱، ش ۴۰: ۷۴-۸۶.
- Arquero, Jose L. & Concepcion Tejero (2009). "Ambiguity Tolerance Levels in Spanish Accounting Students: A Comparative Study". *Spanish Accounting Review*, Vol. 12, No. 1: 95-116.
- Budner, S. (1962). "Intolerance of Ambiguity as a Personality Variable". *Journal of Personality*, Vol. 30, No. 1: 29-50.
- Cowperthwaite, Philip. (2010). "Culture Matters: How Our Culture Affects the Audit". *Accounting Perspective*, Vol. 9, No. 3: 175-215.
- De Visser, L.; L. Van Der Knaap, A. Van de Loo, C. Van derWeerd, F. Ohl & R. Van Den Bos (2010). "Trait Anxiety Affects Decision-Making Differently in Healthy Men and Women: Towards Gender-Specific End Phenotypes of Anxiety". *Neuropsychological*, Vol. 48: 1598-1606.
- Elias, Rafik Z. (2010). "An Examination of Nontraditional Accounting Students' Communication Apprehension and Ambiguity Tolerance". *Journal of Education for Business*, Vol. 75, No. 1: 38-41.
- Faizi, A.; T. Mahboobi, H. Zare & A. Mostafaei (2012). "The Relationship between Cognitive Intelligence and Ambiguity Tolerance with Entrepreneurship among Students of Payam Noor University of Western Azerbaijan Province". *Behavioral Sciences Research*, Vol. 10, No. 4: 276-284.
- Furnham, A. & T. Ribchester (1995). "Tolerance of Ambiguity: A Review of the Concept, its Measurement and Applications". *Current Psychology*, Vol. 14, No. 3: 179-199.
- Furnham, Adrian & Joseph Marks (2013). "Tolerance of Ambiguity: A Review of the Recent Literature". *Psychology*. Vol. 4, No. 9: 717-728.
- Harding, Noel & Mingchuan Ren (2007). "The Importance in Accounting of Ambiguity Tolerance at the National Level". *Asian Review of Accounting*, Vol. 15, No. 1: 6-24.
- Jones, S.H. & R.A. Davidson (2007). "Measuring the Problem-Solving Abilities of Accounting and Other Business Students: A Comparison and Evaluation of Three Methods". *Accounting Education*, Vol. 16, No. 1: 65-79.
- Lamberton, Barbara; Jane Fedorowicz, & Saeed J. Roohani (2005). "Tolerance for Ambiguity and ITS Competency among Accountants". *Journal of Information System*, Vol. 19, No. 1: 75-95.
- Macdonald, A. (1970). "Revised Scale for Ambiguity Tolerance: Reliability and Validity". *Psychological Reports*, Vol. 26: 791-98.

- McLain, David L. (2009). “**Evidence of the Properties of an Ambiguity Tolerance Measure: The Multiple Stimulus Types Ambiguity Tolerance Scale-II**”. *Psychological Reports*, Vol. 105: 975-988.
- McLain, David L.; Efstathios Kefallonitis & Kimberly Armani (2015). “**Ambiguity Tolerance in Organizations: Definitional Clarification and Perspectives on Future Research**”. *Frontiers in Psychology*, Vol. 6: 1-7.
- Miu, A.C.; R.M. Heilman & D. Houser (2008). “**Anxiety Impairs Decision-Making: Psychophysiological Evidence from an Iowa Gambling Task**”. *Biological Psychology*, Vol. 77, No. 3: 353-358.
- Nicolaidis, Christos & Kleanthis Kastaros (2011). “**Tolerance of Ambiguity and Emotional Attitudes in a Changing Business Environment**”. *Journal of Strategy and Management*, Vol. 4, No. 1: 44-61.
- Price Waterhouse Coopers (PwC) (2003). **Educating for the Public Trust**. New York, NY: PwC.
- Ravindran, Sury & Govind S. Lyer (2014). “**Organizational and Knowledge Management Related Antecedents of Knowledge Use: the Moderating Effect of Ambiguity Tolerance**”. *Information Technology Management*, Vol. 15, No. 4: 271–290.
- Ray Bledsoe, Jordan (2011). “**Tolerance of Ambiguity and Inductive vs. Deductive Preference across Languages and Proficiency Levels at BYU: A Correlational Study (A Thesis Submitted to the Faculty of Brigham Young University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts)**”. Center for Language Studies Brigham Young University.
- Shaterian Mohammadi, F.; F. Alizadeh & A. Nikoukar (2013). “**The Efficiency of Tolerance of Ambiguity on Meta-Cognition Believes and Academic Engagement among College Students**”. *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*, Vol. 1, No. 1: 32-47.
- Siegel, G. (2000). “**The Image of Corporate Accountants**”. *Strategic Finance*, Vol. 82, No. 2: 71-72.
- Steenkamp, L.P. & P.L. Wessels (2014). “**An Analysis of the Tolerance for Ambiguity among Accounting Students**”. *International Business & Economics Research Journal*, Vol. 13, No. 2: 275-288.
- Teoh, H.Y. & S.L. Foo (1997). “**Moderating Affects of Tolerance for Ambiguity and Risk-Taking Propensity on the Role Conflict Perceived Performance Relationship: Evidence from Singaporean Entrepreneurs**”. *Journal of Business Venturing*, Vol. 12: 67-81.
- Triki, Anis; Shane Nicholls, Matt Wegener, Darlene Bay & Gail Lynn Cook (2012). “**Anti-Intellectualism, Terrance for Ambiguity and Locus of Control: Impact on Performance in Accounting Education**”. *Advances in Accounting Education: Teaching and Curriculum Innovations*, Vol. 13: 87-107.
- Weisbrod, E. (2009). “**The Role of Effect and Tolerance of Ambiguity in Ethical Decision Making**”. *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting*, Vol. 25, No. 1: 57-63.
- Xu, Hui & Terence J.G. Tracey (2014). “**The Role of Ambiguity Tolerance in Career Decision Making**”. *Journal of Vocational Behavior*, Vol. 85, No. 1: 18-26.
- Yurtsever, G. (2008). “**Negotiators’ Profit Predicted by Cognitive Reappraisal, Suppression of Emotions, Misrepresentation of Information, and Tolerance of Ambiguity**”. *Perceptual and Motor Skills*, Vol. 106, No. 2: 590-608.

